

προσυχαιούν την 'Ακρόπολη. Μὴ κι ἀντίθετη νὰ εἶταν ἡ γνώμη τους πάλι θὰ τὸ φωνάζαμε πὼς τέτοια συγυρισματα εἶναι ἱεροσυλία κι ἀρνηση τῆς ζωῆς.

*

Ἡ ΕΘΝΙΚΗ τελετὴ πέρασε μπροστά μας νυσταγμένη καὶ κάπως βιαστικὴ. Κόσμος στὸς δρόμους λίγος κι ἀδιάφορος. Νομίζεις πὼς βγαίνει ἔτσι νὰ δῆ κάποια τελετὴ ξένη πού δὲν ἔχει ἀλήθεια τίποτε νὰ κάνῃ μὲ τὴ δική του ζωὴ. Οὔτε μιὰ φωνὴ ἐνθουσιασμοῦ οὔτε καν ἡ σιωπὴ τῆς συγκίνησης. Στὰ πεζοδρόμια—γύρω στὸς στρατιώτες τῆς παράταξης—ὁ λαὸς κουβέντιαζε γιὰ τὶς στολὲς τῶ μεγαλοσιάνου καὶ γιὰ τὸ καπέλλο τῆς μιᾶς πριγκιπέσσας ἢ τὰ διαμαντικά τῆς ἄλλης. Τὸ νόημα τῆς τελετῆς φαινόταν νὰ τοῦ ξέφευγε ὁλότελα.

Εἶναι κρίμα νὰ πεθαίνῃ ἔτσι ἡ πίστη ἑνὸς λαοῦ. Καὶ κείνο πού στέκει στὸν ἱστορικὸ νὰ ψυχολογήσῃ εἶναι ἂν ὁ λαὸς ἔχασε τὴν πίστη στὴ δύναμη καὶ τὴ δόξα τῆς φυλῆς του ἢ ἂν πέθανε μοναχὰ ἡ πίστη του γιὰ τοὺς πολιτικούς πού τὸ κυβερνοῦνε. Ἐμεῖς ἐλπίζουμε πὼς εἶναι μόνο τὸ δεύτερο.

*

ΦΑΙΝΕΤΑΙ πὼς ὁ κ. Σκωτίδης, διπλωματικὸς πράχτορας στὸ Κάιρο, ἔβγαλε ἕνα φυλλάδιο ὅπου μᾶς δείχνει τί κάνει ὁ Ἑλληνισμὸς στὸ Σουδάν. Τὸ φυλλάδιο δὲν τὸ εἶδαμε ἀκόμα ὅμως ἂν κρίνουμε ἀπὸ κείνα πού γράφανε οἱ φημερίδες ὁ Ἑλληνισμὸς κάνει κεῖ κάτω θάματα καὶ ξαπλώνεται καὶ προκόφει ὁλόενν.

Ἐπιδοκιμάζουμε βέβαια τὴν κυβερνητικὴ ἐνέργεια σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ μιᾶς καὶ τρέσανε στὸ Σουδάν τόσο Ἑλληνες, σωστὸ εἶναι νὰ προσπαθῆ τὸ κράτος μὲ τὴ βοήθεια τῶν ἀντιπροσώπων του νὰ παρακολουθῆ τὸ Ἑλληνικὸ στοιχεῖο πού ξενιτεύτηκε κεῖ πέρα καὶ νὰ δοκιμάσῃ νὰ τὸ διοργανώσῃ σὲ τρόπο πού νὰ μὴ χαθῆ ὁ δεσμός του μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ ἀποικισμὸς ὅμως αὐτὸς στὸ Σουδάν μᾶς φέρνει σὲ πὶό γενικούς συλλογισμούς. Μᾶς θυμίζει ἄλλη μιὰ φορὰ τί κακὸ πού κάνει στὸ ἔθνος ἡ τυχοδιωχτικὴ αὐτὴ ὁρμὴ πού τὸ σκορπίζει στὸς τέσσερις ἀγέριδες. Καὶ δῶ βέβαια δὲν εἶναι μόνο οἰκονομικοὶ λόγοι πού δουλεύουνε, εἶναι καὶ ψυχολογικοί. Ὁ Ρωμῖος τὸ ἔχει φυσικό του νὰ εἶναι ξυπνὸς τεμπέλης. Ἄν εἶτανε τεμπέλης μόνο ἢ ἂν εἶτανε ξυπνὸς δουλευτὴς τότες ἢ θὰ ἔμεινε καρφωμένος στὸ χῶμα τῆς πατρίδας του προσπαθώντας νὰ ψευτοζήσει μὲ τὴ δουλειὰ του ἢ θὰ δοκίμαζε νὰ πάρῃ σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Σλάβου (ἢ κάθε ἄλλου ὄχτροῦ του) τὸ χῶμα πού πατᾶ στὴ Μακεδονία καὶ στὴ Θράκη. Ὅμως εἶναι ξυπνὸς τεμπέλης. Καὶ γι' αὐτὸ τοῦ ἀρέσει τὸ ἐμπόριο πού τοῦ ἐπιτρέπει νὰ μεταχειρίζεται τὴν ζυγνάδα του πᾶνω κύων ἄλλων τῆ δουλειὰ. Ἐκεῖνος σκεδὸν τίποτε δὲν παράγει, μὰ πλουτίζει ἀπὸ τὴν παραγωγὴ τῶν ξένων. Καὶ δὲν τόνε νοιάζει γι' αὐτὸ νὰ ξενιτευτῆ στὰ πέρατα τῆς γῆς.

*

ΜΕΡΙΚΟΙ βλέπουνε σ' αὐτὸ ἐπιχειρηματικότητα καὶ

ὕπεροχὴ διοικητικὴ. Κι ἀπὸ μιὰ μεριά ἔχουνε δίκιο. Τὸ ἔθνος ὅμως ζημιώνεται σημαντικὰ μὲ τὴ σκορπιστικὴ ἐμπορομανία τοῦ Ρωμιοῦ. Ζημιώνεται γιὰτὶ χάνει ἔτσι ἀνθρώπους, ζημιώνεται γιὰτὶ ὁ πλουτισμὸς μερικῶν ἀπ' αὐτοὺς σπρώχνει καὶ τοὺς ἄλλους νὰ περιφρονοῦν τὴν καματερὴ δουλειὰ καὶ νὰ παραιτοῦνε τὴ γεωργία, ζημιώνεται παρὰ πᾶνω ἀπ' ὅλα γιὰτὶ χάνει τὸ χῶμα. Ὁ φυλετικὸς πόλεμος στὸν Αἴμο γίνεται γιὰ τὸ χῶμα. Καὶ τὸ χῶμα θὰ τὸ πάρῃ κείνος πού τὸ βασιτᾶ μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴ βιομηχανία, ὄχι κείνος πού ἐμπορεύεται τὰ γεννήματα καὶ τὴν ἐξαγωγή. Κι ὅσο πῖο κοντὰ στὸ χῶμα βρίσκεται ἕνας λαὸς τόσο πῖο βαθεῖα καταλαβαίνει τὴν ἐθνικὴ ψυχὴ καὶ τόσο πῖο συστηματικὰ μπορεῖ νὰ μαζευτῆ γιὰ νὰ πολεμήσῃ τοὺς ὀχτροὺς του.

Ἐμεῖς ὅμως πάμε στὸ Σουδάν γιὰ νὰ βοηθήσουμε τοὺς Ἑγγλέζους νὰ φέρουνε τὸν πολιτισμὸ στὸ κέντρο τῆς Ἀφρικῆς. Στὶς δικές μας χώρες ἀφίουμε τ' ἄλλα ἔθνη νὰ μᾶς παίρνουνε σιγὰ σιγὰ τὸ χῶμα. Πολλὸ φοβούμεστε πὼς ἂν ἐξακολουθῆσῃ αὐτὴ ἡ πολιτικὴ θὰ καταστῆσουμε νὰ γίνουμε ὅλοι μας τραπεζίτες κ' ἐμποροὶ σὰν τοὺς Ἑβραίους δίχως ῥίζα πουθενὰ καὶ δίχως δικὸ μας πολιτισμὸ.

*

ΚΑΠΟΙΟΣ ταχίντης ζουγράφει τὶς εἰκόνες τοῦ τέμπλου σὲ μιὰν ἐκκλησιὰ τῆς Νάξου. Φαίνεται πὼς κι αὐτονοῦ, καθὼς καὶ τοὺς προραφαηλίτες καὶ τοὺς κλασικούς ἀκόμα ζουγράφους τῆς Ἰταλικῆς Ἀναγέννησης, τοῦ ἄρεζε νὰ βάζῃ στὶς ἀγιογραφίες του καὶ πρόσωπα γνωστά. Ἔτσι παραστήσε σὲ κάποια εἰκὸνὰ του καὶ τὸν ἐπίσκοπο Παροναξίας—ὄχι σὰν ἄγιο, μὰ σὰν ἄνθρωπο πού ἔρχεται νὰ μετανοήσῃ.

Σὰν τελειώσε τὴ δουλειὰ του ὁ ζουγράφος φώναξε τοὺς ἐπιτρόπους νὰ τῆνε δοῦνε. Μ' αὐτοὶ πῆγανε νὰ σκάσουν ἀπὸ τὸ θυμὸ. Ὁ ἐπίσκοπος δὲν εἶτανε φίλος τους. Πῶς λοιπὸν αὐτοὶ νὰ τὸν ἀφίσουνε μέσα σὲ ἀγιογραφία τῆς ἐκκλησιᾶς τους; Καὶ δίχως νὰ χάσουνε καιρὸ βάλανε καὶ ζύσανε τὸ πρόσωπο τοῦ μισητοῦ ἐπισκόπου.

Τὸ περιστατικὸ εἶναι μικρῆς σημασίας. Ὅμως δείχνει σὲ τί πρωτόγονη ψυχολογικὴ κατάστασι βρίσκονται μερικὸι ἄνθρωποι στὴν Ἑλλάδα. Εἶπαμε μερικοὶ μὰ δὲ θὰ μᾶς φαινότανε παράξενο, ἂν αὐτοὶ οἱ μερικοὶ εἶτανε κ' ἡ πλειονοψηφία. Τὰ προσωπικὰ κυβερνοῦνε σκεδὸν κάθε τί σὲ τοῦτον τὸν τόπο καὶ βλέπουμε τώρα πὼς οὔτε καν οἱ ἀγιογραφίες δὲ γλυτώνουνε ἀπὸ τὴν τυραννία αὐτοῦ τοῦ νόμου.

*

ΤΑ ΞΕΣΠΑΘΜΑΤΑ τοῦ κ. Κατζίδακη κατὰ τῆς δημοτικῆς καὶ τῶν ὁπαδῶν τῆς ἐξακολουθήσανε καὶ τούτῃ τὴ βδομάδα. Προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ πὼς ἡ πολιτικὴ μας εἶναι ἀντεθνικὴ. Καὶ σ' ἕνα κύριό τους ἄρθρο «οἱ Ἀθηναῖοι μᾶς λένε καθαρὰ ἀντεθνικούς».

Αὐτὰ τὰ ἔχουμε ἀκούσει κι ἄλλοτες. Ἄλλη ἀπάντησι δὲν ἔχουμε παρὰ μιὰ καὶ τελειωτικὴ. Ἐμεῖς δουλεύουμε μ' εὐλιχρίνεια γιὰ τὸ ἔθνος καὶ ξέρουμε τί θὰ πῆ ἀληθινὸς πατριωτισμὸς. Μᾶς εἶναι ἀδιάφορος οἱ βρισίες κ' οἱ κκοκῆθειες.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ*

§ 14

'Αλέξαντρος Μαυροκορδάτος.

Ὁ Πολίτης ὁ Νικουσης μᾶς φάνηκε ἄνθρωπος τετραξυπνός, ἀκοίμητος, πού ποτές δὲν παραπατοῦσε, λοιπὸν καὶ δὲν ἔπεφε· ἐπειδὴ στὴν ἀνάγκη ἀποχαιρετοῦσε τὰ δύσβατα μονοπάτια τῆς ἀλήθειας κ' ἔβγαине στὴν ἀπλοχωρία. Ὁ Χιώτης ὅμως ὁ Μαυροκορδάτος, ἂν κι ἀμάρτησε θανάσιμα πουλῶντας τὴν ἀξιοσύνη του στοὺς ἐχτροὺς τῆς πατρίδας του, μᾶς δείχνει κάποια περσότερη λεβεντιά, κι αὐτὸ τὸ χρωστοῦμε ἴσως στὴν ἐξοχὴ του μητέρα τὴ Ρωζάντρα, εὐγενικὰ γυναίκα καὶ συνάμα τόσο σοφὴ, πού κατὰ τὸ χρῆνογράφο τῆς ἐποχῆς τῆς ἀρχόντου περιηγῆται ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ συνομιλοῦσαν μαζὶ τῆς κ' ἐθαύμαζαν τὴν σοφίαν τῆς.

Ἄφου ἔμαθε κι αὐτὸς τὶς χρειαζόμενες γλώσσες, Εὐρωπαϊκὲς κι Ἀσιατικὲς, ἔγινε στὴν ἀρχὴ γραμματικὸς τοῦ Νικουση. Ἄπ' ἐκεῖ μὲ τὸν καιρὸ ἀνεθῆκε στὴ διερμηνεία. Δὲ φαίνεται νὰ ἔλαμψε πολὺ στὴν ἀρχὴ. Ἐπειδὴ τὸ σπουδαιότερο περιστατικὸ τῆς πρώτης ἐποχῆς του φαίνεται νὰ εἶναι κἀτι πού μᾶς θυμίζει τὴ συζήτηση ἐκείνη τοῦ ἐνικοῦ καὶ τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ στὴν πρώτη ἐποχὴ τοῦ Νικουση. Αὐτὴ λοιπὸν τὴ φορὰ τὸ ζήτημα εἶταν, πού νὰ καθῆσῃ ὁ Πρέσβης τῆς Γαλλίας· σὲ θέση σὰν τοῦ Βεζίρη, ἢ σὲ κατώτερη θέση. Κ' ἐπειδὴ ὁ Βεζίρης ἀπαιτοῦσε νὰ καθῆσῃ ὁ Πρέσβης σὲ κατώτερη θέση, πῆρε τὰ δῶρα του ὁ Πρέσβης κ' ἔφυγε.

Μὲ τέτοια μικρολογήματα παραγεμίζουν οἱ χρονογράφοι τὰ πρῶτα του χρόνια. Τὴν καθαυτὸ ἱστορικὴ του παρουσίαση μᾶς τὴν κάμνει ὁ Μαυροκορδάτος στὰ 1683, στὴν ἐκστρατεία δηλαδὴ τῆς Βιέννας. Ἀπότυχέ ὅμως ἡ ἐκστρατεία ἐκείνη, ὀργίστηκε ὁ Σουλτάνος, θανάτωσε Πασάδες καὶ Τεφετάρηδες, καὶ μόλις γλύτωσε τότες ὁ Μαυροκορδάτος μὲ τὸ χαμὸ τῆς περιουσίας του, μὲ φυλάκισμα καὶ μὲ ξύλο. «Τύχῃ οἰκτρὰ τῶν δούλων τῶν εἰς ἀρχοντας μεταμφευσνημένων», λέει μὲ ρητορικὸ λυρισμὸ ὁ ἱστορικὸς μας. Σωστότερα θάκρινε, νομίζουμε, ἂ μᾶς ἔλεγε, «τῶν δούλων Ρωμῶν τῶν εἰς ἀρχοντας Ρωμιοὺς μὴ μεταμφευσνημένων».

*Ἡ ἀρχὴ του στὸν ἀριθ. 281.

mià e senza lode. Καὶ γιὰτί; Γιατί τοὺς δασκάλους διόλου ψυχρὰ δὲν τοὺς συλλογίζονται, ἀφοῦ τοὺς τρέμουνε ὁλόεννα. Κι ὡστόσο κοντὰ στὸ νοῦ πὼς μὲ τὸ νὰ τοὺς τρέμουνε, τοὺς δίνουνε θάρρος, κ' οἱ δασκάλιοι καταντοῦνε κίνυνος ἠθικός.

Νὰ πού πάλι ἐρχοῦμστε στὴν ἠθικὴ καὶ θὰ δῆτε πὼς ἔχουμε δίκιο.

Πολλοὶ δημοδασκάλιοι καταλάβανε πὼς γιὰ τὰ παιδιὰ, γιὰ τὸ ἔθνος, ὅζω ἀπὸ τὴ γλώσσα τὴ μητρικὴ, σωτηρία δὲν ὑπάρχει. Μέρα τὴ μέρα πληθαίνει λοιπὸν ὁ ἀριθμὸς τῶ δημοδασκάλων πού ἀκολουθοῦνε καὶ σεβονται τὴν Ἰδέα. Οἱ ἄλλοι ὅμως οἱ δασκάλιοι τὸ βλέπουνε ἀφτὸ καὶ ἡσυχία δὲν ἔχουνε. Νοιώθουνε πὼς συζήτηση νὰ πιάσουνε μαζὶ τους, γιὰ νὰ τοὺς φέρουνε μὲ τὸ μέρος τους, δὲν μποροῦνε, ἀφοῦ συζήτηση τοῦ λόγου τους δὲ συνηθίζουνε· χτυποῦνε, δὲν πειθουνε—καὶ πὼς νὰ πειθουνε; Τότες τί κάνουνε; Τὰ τυραννικὰ τὰ συστήματα κι ὁμπρός. Εἶδα τὶς προάλλες σὲ μιὰ πολιτικὴ φημερίδα—τὴν *Πρωτὰ*—ἕναν κατάλογο. Ἄπλως κατάλογος, ἔτσι δὲν εἶναι; Ποιόνε θὰ βλάψῃ; Ἄκουστε τώρα. Στὸν κατάλογό τῆς μετρᾶ τάχα ὅλους τῆς Πόλης τοὺς δημοτικιστάδες. Σιγὰ σιγὰ—καὶ πρέπει νὰ τὸ φανταστῆτε πόσο μῖσος, πόση ἔχ-

τρα, πόση κακὴσῆθεια χωρεῖ σ' ἕνα τέτοιο σιγὰ, μὰ καὶ πόσος ταρτουφισμὸς—σοῦ βάζουνε μέσα στὸν κατάλογο καὶ τὰ ὀνόματα—μὲ τὸ ἀπάγγελμά τους ἐννοεῖται—τῶ δημοδασκάλων πού ἀγαποῦνε τὴν ἐθνικὴ λαλιά τους. Τὰ βάζουνε δηλαδὴ, γιὰ νὰ τοὺς πᾶψουνε, γιὰ νὰ χάσῃ τὸ ψωμί τους ἕνας πατέρας, πού ζῆ γυναίκα καὶ παιδιὰ.

Νὰ σὰς πῶ τὴν ἀλήθεια, δὲ βάσταξα. Τῆς *Πρωτᾶς* τὸν ἀρχισυντάχτη δὲν τονε γνωρίζω. Τὸ πρόσωπο μοῦ εἶναι ἀδιάφορο. Ἐπιασα ὅμως καὶ τοῦ ἔγραψα. Ἐπειτα συλλογίστηκε πὼς τὸ γράμμα μου τί θὰ τὸ κάμῃ; Καὶ τί ὄφελος νὰ τοῦ τὸ στείλω; Δὲν τὸστέιλα λοιπὸ καὶ τὸ δημοσιεῖω ἐδῶ, νὰ τὸ χαροῦνε μαζὶ μὲ τὴν *Πρωτὰ* καὶ ἄλλοι.

Παρίσι 27 τοῦ Μᾶη 1907.

Κύριε Οἰκονομίδη,

Διάβσα τ' ἄρθρο τοῦ *Φαρμακίδη* στὴν *Πρωτὰ* τῶν 29 τοῦ Ἀπρίλη 1907. Λοιπὸν, ἤσυγα καὶ κρῦα σὰς τὸ λέω, ἡ δουλειὰ πού κάνετε, ὁ *Φαρμακίδης* καὶ σεις, εἶναι ἀχρεῖα δουλειὰ. Δὲν ἔχει ἄλλη λέξη καὶ δὲ βρίσκω. Μὰ μήτε γυρέθω. Ἐσεῖς Ἑλληνες πιά δὲν εἶστε. Τούρκεψε ὡς καὶ ἡ ψυχὴ σας. Βάζετε χρονογραφήματα γιὰ τοὺς μαλλιαροὺς, μόνο

καὶ μόνο γιὰ νὰναφέρετε τοὺς δημοδασκάλους πού εἶναι δημοτικιστάδες κ' ἔτσι νὰ τοὺς σηκώσετε τὸ ψωμί τους, γιὰτὶ τὸ ξέρετε πολὺ καλά πὼς θὰ τοὺς πᾶψουνε, φτάνει νάχουνε γιὰ τὴ γλώσσα γνώμη δική τους, μελετημένη. Μαντατουρέματα καὶ προδοσίες. Τώρα τελεφετὰ, ἕνας δημοδασκαλός, ὁ Καρατζάς, γιὰ νὰ μὴ χάσῃ τοὺς λίγους παράδες τοῦ μιστοῦ πού παίρνει, ἀναγκάστηκε νὰ γράψῃ γράμμα δημοσίω, νὰ δηλώσῃ πὼς δὲν εἶναι δημοτικιστής, ἂν καὶ μᾶς σύνταξε ὁ ἴδιος ἕνα πολὺ πετυχημένο ἀναγνωστάρι γιὰ τὰ παιδιὰ, πού τὸ βράβεψε ὁ *Νουμάς*. Ἴδου τί μαθαίνετε στὸ ἔθνος, τὴν ψεφτιά, τὴν ἀνήθικη τὴν ψεφτιά, κι ἂν τὸ νομίζετε πὼς μὲ τέτοιες ψεφτιές τὸ ἔθνος θὰ προκόψῃ, γελιέστε. Πάει κάτω καὶ τὸ φταίτε πρῶτοι ἐσεῖς.

Μὰ νὰ μὴ θαρρῆτε πὼς μπορεῖ ἕνας ἄνθρωπος νὰ βλέπῃ τέτοια καμώματα, καὶ νὰ μὴ βάλῃ τὰ δυνατὰ του, γιὰ νὰ τελειώσουνε μιὰ ὄρα προτήτερα. Ἐγὼ ξέρω τί σὰς χρειάζεται καὶ θὰ τὸ κάμω, ἐπειδὴ κινυνέβει τᾶμοιρο τὸ ἔθνος μὲ τὰ σωστά του. Ὡς τώρα σὰς λυπήθηκα ὅλους καὶ δὲ μίλησα. Θὰ γράψω ἄρθρο γιὰ τὸ ζήτημα καὶ θὰ τὸ γράψω νὰ δημοσιεφτῆ σὲ κανένα παρισιανικὸ περιοδικό. Ἐκεῖ θὰ ξεσκεπαστοῦνε τὰ φερίματά σας. Τὶς κα-

Όμως η συνείδηση του Μαυροκορδάτου δὲ φαίνεται νὰ εἶταν ὀλότελα νεκρωμένη. Τὸ βλέπουμε αὐτὸ ἀπὸ μερικά του λόγια γραμμένα στὴ φυλακὴ. «Πολλὰκις τὸν αὐτὸν τῆς δουλείας λίθον κυλίωμεν», λόγου χάριν. Ἄλλου πάλε κλαιγεται μὲ τίς κακίες τοῦ αὐλικῆ βίου». Εἶχε μὲ ἄλλους λόγους χαμῆνα τὰ νερά του, καὶ μπῆκε στὰ βάσανα ἀπὸ τὴ φορὰ τῶν περιστατικῶν, καὶ ὄχι ἀπὸ γυμνὴ ἀσυνειδησία.

Στὴ φυλακὴ ἔχασε καὶ τὴν ἀγαθὴ του μητέρα. Κι ὅμως τὰ παθήματα δὲν τὸν ἀλλάξαν, παρὰ στὰ 1685 τὸν ξαναβλέπουμε Μεγάλου Δραγομάνου, τῆρπαγμένον του πλοῦτη γυρισμένα, καὶ μὲ νέα μάλιστα σοδήματα. Δὲ θὰ πολυλογίσουμε δηγῶντας τὴν πρεσβεία του στὰ 1688, ὅταν πῆγε στὴ Βιέννα μὲ τὸ Σουλφικὰρ Ἐφέντη, νὰ συμφωνήσῃ εἰρήνη μὲ Γερμανοὺς, μὲ Ρούσους καὶ μὲ Πολωνοὺς. Ἀπότυχε ὅμως πάλε, καὶ τρεῖς τέσσαρα χρόνια κατόπι γύρισε ἄπραχτος. Ὡς τόσο δὲν πᾶει ἡ καρδιά του βιογράφου του νὰ τὸν ἀφήσῃ μὴτ' ἐδῶ ἀνεγκωμιάστο, ἐπειδὴ μᾶς ζηγᾶει μὲ πόση τέχνη ἤξερε νὰ γυρίξῃ τὰ ζῆματά του πρὸς ὄφελος τῶν πατριωτῶν του, λόγου χάριν ὅταν παρουσιάστηκε στὸν Αὐτοκράτορα μὲ ἄλλους τέσσαρεις ὁμογενεῖς ἀκόλουθους ἢ συντρόφους. Τέτοιο ὄφελος πῶς μπορούσε νὰ τοὺς χορηγήσῃ, κοντὰ στὸ νοῦ. Καὶ μῆτε τ' ἀφιβάλλουμε πῶς ὄφελος λογαριαζότανε τὰ χρόνια ἐκεῖνα νὰ παρουσιαστῆς σὲ ξένη Αὐλή ἀντιπρόσωπος τοῦ Σουλτάνου. Νὰ μᾶς τὰνγράψῃ ὅμως αὐτὸ χτεσινὸς χρονολόγος καὶ νὰ μᾶς τὸ χαρακτηρίξῃ ὄφελος δίχως νὰ κενκινίξῃ, μᾶς φαίνεται μὰ τὴν ἀλήθεια ἀπίστευτο. Θὰ τοῦ ξέφυγε χωρὶς ἄλλο ἢ λέξι.

Ἡ ἀληθινὴ του δόξα ἀνάλαμψε στὸ Κάρλοβιτς (1698). Ἀδύνατο νὰ ἱστορηθοῦν ἐδῶ τὰ διπλωματικά καθέκαστα τοῦ Συνέδριου ἐκεῖνου. Ἄν καὶ δεύτερος στὴ σειρά ὁ Μαυροκορδάτος, (ἐρχότανε κατόπι ἀπὸ τὸ Ραῖζ Ἐφέντη Ραμὴ Μεχμέτη), φάνηκε ὅμως πρῶτος στὴ δύναμη τοῦ λόγου, μονομάχησε μὲ ἀντιπρόσωπους πέντε Κρατῶν, καὶ βγήκε νικητὴς σὲ μεγάλα ζητήματα. Ἄλλου πρέπει νὰ πᾶμε νὰ μελετήσουμε τὸ περίφημο τὸ ζήτημα ἂν τὰ σύνορα κ' ἡ κατοχὴ ἔπρεπε ἢ ὄχι νὰ ὀριστοῦνε συνέχρονα, ἀλλοῦ τὰ ἐπιχειρήματα μὲ τοὺς Βενετούς ἂν ἔπρεπε ὁ Μοριᾶς νὰ χωριστῇ γιὰ χάριν τοὺς ἀπὸ τὸ λαϊκὸ ἢ ἀπὸ τίς πλάτες, ἀλλοῦ ὅλα ἐκεῖνα τὰ πολύκροτα προβλήματα ποὺ ἔλυσε ὁ μεγάλος ὁ νοῦς τοῦ Χιώτη, ποὺ στὴν ἀνάγκη ἔβγαξε καὶ ἀπὸ τὸ Κοράνι ἐπιχειρήματα. Ἐμᾶς ἐδῶ δουλειὰ μᾶς εἶναι νὰ ρωτήξουμε ἕνα πρᾶμα μονάχα. Ὁ ἐξοχος αὐτὸς ἄνθρωπος, ποὺ ὕστερ' ἀπὸ τὸ Κάρλοβιτς ἀνακηρύχθηκε *Μαχρέμ*—*Ἐσράχης*, ἀπὸ τὸ Σουλτάνο, *Ἐκλαμπρότατος* ἀπὸ τοὺς ραγιαδες του, *Κόμητας* τῆς *Αὐτο-*

ταγγελίας, τὰ μαντατουρέματα, ἐκεῖνο τὸ ἀσιατικὸ, τὸ κούρδικο, ποὺ δὲν ἀφίνει τὸν ἄλλον νῆχη γνώμη δική του, τὴν κατάχρηση τῆς δυνάμεως τὴν κακορίζικη, ὅλα θὰ τὰ φανερώσω, γιὰ τὴν ἐπὶ τὸ θέλει πᾶς τὸ χρέος τὸ ἠθικόν. Δὲ θὰ παραιτήσω, χωρὶς νὰ τοὺς διαφεντέψω μὲ τὰ μέσα μου, τὸσους νέους ποὺ τὸ καλὸ γυρίζουνε καὶ ποὺ ἡ πρόληψη τῆς ἀμάθειας καὶ τοῦ δασκαλισμοῦ, πολεμᾶ μὲ κάθε τρόπο νὰ τοὺς καταστρέψῃ. Ἄμα πρῶτοι ἐσεῖς προδίνετε τοὺς δικούς σας, οἱ Τούρκοι τί θὰ τοὺς κάμουνε τότες; Νὰ ντρέπεστε γιὰ τὸν ἀχρεῖο τὸν τρόπο. Μὲ τὴν καθαρὴ βουλή καταστρέφετε τὸ ἔθνος. Μπορεῖ ἀπὸ τὸ νὰ μὴν τὸ νοιώθετε. Δὲ σημαίνει ὅμως πῶς ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ καταγγέλετε καὶ νὰ καταδιώχετε. Μοῦ ἔδωκε καὶ μὲνα ἡ τύχη μιὰ πέννα. Θὰ τὸ δῆτε, γιὰ τὴν ἀπὸ ἔτσι φέρνεστε, θὰ πῆ πῶς παίρνετε ἀπάνω σας καὶ τὴν ἐφτόνη. Ἀξίζει νὰ μάθῃ ὁ κόσμος ὅλη τὴν ἀλήθεια, γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἑλλάδας.»

Τόσα τοῦ ἔγραψα τοῦ φίλου, γιὰ νὰ ξέρῃ. Καὶ ἠσύχασα. Καὶ εἶναι περίεργο τί γαλήνη ἀμέσως βασιλεύει στὴν ψυχὴ μᾶς, ἅμα καταλάβουμε τὸ χρέος

κρατορίας ἀπὸ τὴ Γερμανία.—τί μᾶς εἶτανε; Αἶμα μᾶς, καὶ τίποτις ἄλλο.

Στ' Ἀγιοταφίτικα ζητήματα ὡς τόσο, ὅπως πρὶν ὁ Νικουσης, ἔτσι τώρα καὶ ὁ Μαυροκορδάτος φιλοτιμήθηκε νὰ πολιτευτῇ σύμφωνα μὲ τὰ ἔθνια μᾶς συμφέροντα. Ἄμα ἐρχότανε λόγος γιὰ τέτοια, τοὺς ἔβλεπε ὅλους πατριώτες τῆς φτηνῆς ὅμως καὶ τῆς εὐκολῆς σειρᾶς πατριώτες. Ἐπειδὴ ἐπιμένοντας νὰ λειτουργοῦνε στοὺς τόπους ἐκεῖνους Ὁρθόδοξοι καὶ ὄχι Φραγκισκανοὶ ἱερεῖοι δὲν ἐρέθιζαν τὴν Τούρκικη τὴν ὀργή, ἅρα δὲν εἶχανε φόβο μῆτε ἀπὸ Τούρκικη τιμωρία. Μ' ἄλλους λόγους ὁ πατριωτισμὸς αὐτὸς θυσία δὲ γύρευε.

Ἄς μὴν παραλείψουμε καὶ τὸ μεγαλύτερο ἠρωϊσμὸ τοῦ Μαυροκορδάτου. Ἄς ἀκούσουμε μάλιστα πῶς τὸν δηγῆται ὁ ἴδιος ὁ χρονολόγος του, περιγράφοντας τὴν ἐκνήν στὰ Πατριαρχεῖα, ὅταν παρατήθηκε ὁ Ἰακώβος καὶ προχειρίστηκε ὁ κύρ Καλλίνικος. «Πηγαίνοντας (λέει ὁ Δαπόντες), δυὸ Κληρικοί νὰ τὸν φέρουν (τὸν κύρ Καλλίνικο) ἄρχισαν ὀλίγον. Ὁ δὲ Καρυσφύλλης, μέγας λογοθέτης, ... εἶπε: τί κάμνουν αὐτὰ τὰ βουβάλια καὶ ἀργοῦν; ... Ὁ Ἀλέξανδρος τότε τὸν ἔκουσε καὶ... εἶπε πρὸς τὸν λαόν. Ἴδτε, χριστιανοί, ὁ ἀσεβὴς νὰ λέγῃ τοὺς Κληρικούς βουβάλια! Καὶ ὁ Καρυσφύλλης τότε τὸν ἀπεκρίθηκε λόγια ἐναντὶα τῆς τιμῆς του. Καὶ... ὁ μέγας δραγομάνος ἔτρεξε καταπάνω του, καὶ ἐδάρθησαν. Ὅμως τίς γροθιές τίς ἔφαγεν ὁ Καρυσφύλλης.»

Ἐπαθε νέους καταδιωγμούς καὶ νέα βάσανα ὁ Μαυροκορδάτος στὰ 1703. Κατόπι ἀπὸ ἄλλα τρία χρόνια ὅμως ἠσύχασε μιὰ γιὰ πάντα, ἀφοῦ ἀφιέρωσε τὴν πολυτάραχη ζωὴ του καὶ τὸν ἐξοχο νοῦ του σὲ πράγματα ποὺ ποτέ δὲ θὰ τὰ φιλονεύσῃ γιὰ δικὰ τῆς ἢ ἐθνικὴ ἱστορία μᾶς.

(ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Λογαριάσαμε πῶς στοὺς διάφορους σὺλλογους, σωματεῖα, ἐταιρίες, σχολεῖα κλπ. τῆς Ἀθῆνας, ἀπάνου ἀπὸ 100 λόγοι καὶ ποιήματα ἐξφωνηθήκαν, γιὰ τὴν Ἐθνικὴ γιορτὴ τῆς περασμένης Τρίτης.

— Οἱ ῥήτορες ἀπ' τὴ μιὰ μεριά, κ' οἱ ἀκουσάδες ἀπ' τὴν ἄλλη νομίζουνε πῶς τὸ μεγαλύτερο καθῆκο τους πρὸς τὴν πατρίδα, εἶναι νὰ μεθύσουνε μὲ λόγια κάθε χρόνον τὴ μέρα αὐτῇ, κ' ὕστερα νὰ πᾶνε σπῆτι τους νὰ κοιμηθοῦνε μ' ἡσυχία συνείδηση.

— Ὁ Θεοτόκης τὸν πανηγυρικὸ του τὸν ἔβγαλε στὴ

μᾶς, ἅμα μιλῆσῃ μέσα μᾶς ἡ δύναμη τῆς Ἰδέας, ἅμα δὲ φοβηθοῦμε ἀθρώπους ποὺ σωστὸ ἐκεῖνοι νὰ μᾶς φοβοῦνται, ἀφοῦ ἐμεῖς ἔτσι ποτέ μᾶς δὲ θὰ φερθοῦμε, καὶ φυλάγομεν καταβάθα τὴ λατρεία τῆς λεπτειᾶς καὶ τῆς ἠθικῆς. Φτάνει μιὰ φορὰ κανεὶς νὰ τοὺς δείξῃ θάρρος καὶ θὰ δῇ τί ἔφολο ποὺ εἶναι, θὰ δῇ πῶς θὰ τὸν ἀνταμείψῃ τὸ συναίσθημα τοῦ ἡσυχου τοῦ κουράγιου. Ἐτσι θὰ συνήθισῃ καὶ μάλιστα θὰ καμαρώνῃ τὸν ἑαυτὸ του μὲ ἄδολη χαρὰ.

Καὶ τώρα νὰ πᾶμε στὸ Νησί μᾶς, τὸ θεῖο τῆς Πρίγκηπος τὸ Νησί. Ἐκεῖ νὰ χαροῦμε καὶ μεῖς τὴν χαρὰ τῆς Ἰδέας. Νὰ γεμίσῃ τὴν καρδιά μᾶς ὁ ἀπέραντος ὁ πόθος τοῦ καλοῦ. Κάθε χρόνο ἔρχομαι καὶ σὰς γράφω ἀπὸ ἕνα Πρόλογο. Στὸ μεταξύ ἀκολουθοῦνε τὰ θρόνικα ποὺ εἶτε κακὰ εἶτε ὄχι, ὁ καθένας μᾶς τὰ δοκιμάζει. Ἄφτος ὁ Πρόλογός μου θέλω νὰ μᾶς φέρῃ στὸ Νησί, τὸ Νησί τῆς Ἀρμονίας, ὅπου λάμπουνε πνυτοσινὰ ἢ Ἀλήθεια, ἢ Θέληση καὶ ἢ Ἀγάπη.

Τετάρτη, 26 τοῦ Θεριστῆ 1907.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Βουλή, μιλῶντας γιὰ τὰ Ἐξωτερικὰ ζητήματα. «Οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶναι τὰ συμφέροντα καὶ αἱ συμπάθειαι τῆς Ἑβρώπης, δὲν εἶναι δυνατόν αὐτὴ νὰ θυσιάσῃ τὸν Ἑλληνισμόν». Ποτές ἴσαμε τώρα ἡ πολιτικὴ τοῦ «Σῶσον ἐλέησον» δὲν εἰπώθηκε ἐπιγραμματικώτερα.

— Ὁ Μιστριώτης εἶπε πάλε τὸ χρυσόλογό του καὶ τὴ μέρα τῆς Ἐθνικῆς μᾶς γιορτῆς.

— Σὲ κάποια φημερίδα ἔγραψε ἄρθρο ποὺ ἀρχινῶει ἔτσι: «Μετὰ μακραίωνα τῆς δουλοσύνης ζῶσον ἐφάνης λαμπρὸς καὶ μεστός χρυσοφῶν ἀκτίνων ἐν τῷ στερεώματι τοῦ Ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ, διφρηλάτα Ἴλιε, κατὰ τὴνδε τὴν ἀγίαν ἡμέραν, ἐν ἡ ἐνεσουργήθη ἡ κρίσις...»

— Καὶ τελιώνει. «Ἡ ἀνδρεία δὲν εἶναι ἀναγκία μόνον ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, ἀλλὰ καὶ ἐν εἰρήνῃ, διότι ἀπὸ τινος χρόνου ἀνεφάνησαν προδόται, ὅτινες ἐκ παντὸς τρόπου πειρῶνται ὅπως διὰ τῆς μεθόδου τοῦ χυδαῖσμοῦ διασπάσωσι τὴν ἐνότητά τῆς γλώσσης, ἐφ' ἧς ἐρείδεται ἡ σωτηρία τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ ἡ ἐπιφύλαξις τῆς Ἐκκλησίας.»

— Ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ πᾶσαι φτάνεται τώρα τελευταία ἀμηνία καταδιώχτης καὶ ὅλο προδότες βλέπει στὸν ἔθνα του καὶ στὸν ἔθνο του, καὶ μάχεται κάθε ὥρα νὰ τοὺς ξεπαστρέψῃ μὲ λόγους καὶ μὲ ἄρθρα. Αὐτὸ τοῦ εἶναι ἀρετὴ τιμωρία τοῦ δύστυχου.

— Ὑστερα ἀπὸ τὴν τόση λογοκοπία μᾶς ἤρθανε τὰν ἀνακούφιση τὰ λίγα μεστωμένα καὶ σοφὰ λόγια τοῦ Παλαμᾶ μᾶς, στὴν «Ἀκρόπολη» τῆς 25 τοῦ Μάρτη.

— Ὁρθοστυλώθηκε ἀπάνου ἀπ' ὅλους ὁ Ποιητὴς καὶ φώναξε πῶς «μὲ φιλήσυχους νοικοκυραίους, μὲ φαρμαρῶνους πατριώτες, καὶ μὲ λογιώτατους τῆς Βιβλιοθῆκῆς δὲν πλῆθύνονται τὰ ἔθνη».

— Τούτῃ τὴν Κεριακὴ στὸ Πανεπιστήμιον «τελεῖται» τὸ Σεβαστοπούλειον ἄγος. Ὅσοι θέλουνε νὰ γελάσουνε μὲ τὴν καρδιά τους, δὲν ἔχουνε παρὰ νὰ βρεθοῦνε ἐκεῖ γιὰ νὰ καταμαρῶσουνε ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ Μιστριώτη φορτωμένον ἀπὸ πρᾶματα, μετοχές, μέσους ἀρίστους κτλ. ἀπὸ τὴν κορφή ὡς τὰ πόδια.

— Ὁ διευθυντὴς τοῦ «Νουμᾶ» κ' Τυχοπούλος βγήκε σὲ ταξίδι τὴν περασμένη βδομάδα ἴσχυε τὴν Κέρκυρα. Θὰ εἶναι ἐδῶ σὲ δυὸ—τρὶς μέρες.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Δ. Βασ. Διάβασε τὴ σημερινὴ μᾶς ἐπιφυλλίδα καὶ κεῖ θὰ βρῆς τὴν ἀπάντησιν. Ὁ «ἐπιφυλλοχτικὸς» εἶναι μισὸς δημοτικιστὴς, ἔχει καταλάβει μονάχα ἀπὸ τὴ μισὴ μεριά τὸ ζήτημα. Γιὰ ν' ἀκολουθήσῃ κανεὶς τὸν κανόναν στὴ γλώσσα, κατὰ τὸ μεγάλο παράδειγμα τοῦ Ψυχῆρη, ἀνάγκη πρῶτα πρῶτα νὰ μὴν εἶναι στενοκέφαλος. Τάλλα εἶναι πρόφασες καὶ ἀδυναμίαι.—κ. Α. Τ. Τὸ ἐπίγραμμα ποὺ μᾶς ἔστειλες καθυστέρησε, καὶ τὸ τυπώσαμε ἐδῶ.

ΣΤΟ ΚΑΠΕΛΛΟ ΤΟΥ ΜΙΣΤΡΙΩΤΗ

Μαῦροι ἀνεβαίνουνε καπνοὶ
Στὴ σκουριασμένη μηχανῇ
Ποῦ δτέκεσαι φουγάρο.

Κ' ἐδὴ μὲ κείννε μαζὶ

— Κ' ἄς χάσκουν γύρω σου οἱ χαζοὶ—
Τράβα λοιπὸ στὸ κάρρο.

—κ. Μαρ. Δημ. Δὲν τὸ ξέρεις πῶς οἱ περισσότεροὶ χτυπᾶνε τὴ δημοτικὴ ἀπὸ σφερό; Πουθενὰ δὲν μπορεῖ νὰ κρυφτῇ ἡ ντενεκεδοσύνη τόσο καλά, ὅσο κάτω ἀπὸ τὴν καθαρῆσιν.—κ. Χ. Σφ. Τοῦ Σταμίου Βαλβίου οἱ «μαφυλάκασι σίλφακες» εἶναι ὁ Μιστριώτης, ὁ Γαρδίκας, ὁ Ζησίου, ὁ Φαραντάτος, ὁ Βίσσης, ὁ Χατζιδάκης, καὶ ἡ ἄλλη παρέα τῶ δασκάλων, ποὺ χτυπᾶει τοὺς χοντροὺς μιστοὺς ἀπ' τὸ κουβέρνο. Αὐτοὶ εἶναι τὰ ἀληθινὰ μισθοῦρα ὄργανα τῆς Καθαρεύουσας.

Ἡ ΛΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

εἶναι ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ γιὰ τὸ λαὸ καὶ δέχεται καταθέσεις ἀπὸ μιὰ δραχμῇ καὶ ἀπάνου.

Σοῦ πλερώνει τόκο 4 1/2 % καὶ σοῦ δίνει πίσω τὰ χρήματά σου ὅποτε θελήσεις εἶτε ὅλα εἶτε μέρος ἀπ' αὐτά.